

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

küthöz a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Sok baja van az igaznak, de valamennyiből kimentti az Ur. 34. zsold. 20. v.

Csak két rövid mondat, de mindegyik végtelen jelentőségű az igaznak életére. Dávid, a szent zsoldtáríró önmagán tapasztalta ezen szavak igazságát és jelentőségét, melyeket a mi okulásunkra és vigasztalásunkra jegyzett fel. Mennyi baja volt ennek az igaznak a saját bűnös gyarlóságával s ellenségeinek ádáz gyűlöletével s üldözésével, de a Seregek Ura, aki már gyermekkorában megszabadítá őt az oroszlánnak és a medvének kezéből és megoltalmazta őt a Filiszteusnak kardja, dárdája és pajzsza ellen, ugyanaz az Ur vele volt akkor is, mikor Saul elől menekült, mikor saját fia Absolon fellázadt ellene s felemelte őt mikor Bethsabéval elbukott. Bizony, sok baja van az igaznak, de valamennyiből kimentti az Ur.

Az egyházi év böjti szakába léptünk, melyben állandóan a hívők előtt lebeg a keresztre feszített Üdvözítő képe. Mivel Krisztus igaz volt és semmi hamisság nem volt benne, azért a hamis világ el nem szenvedhette és keresztre feszítette; de az Atya kimenté Őt valamennyi szenvedésből és megtartá Őt az ő mennyei országára. Sok baja van az igaznak, de valamennyiből kimentti az Ur.

Mi az Ur Jézus Krisztus követői vagyunk s így osztályrészünk nem lehet más ebben a világban, mint az övé volt. Ő maga mondja tanítványairól: „Boldogok, a kik háborúságot szenvednek az igazságért, mert övék a mennyeknek országa.“ Pál apostol pedig így szól a gyülekezetekhez: „Sok háborúságon által kell nekünk az Isten országába bemennünk.“ Utóljára is a halál szenvedésén át vezet utunk. Ó, milyen boldogító ennek tudatánál az

â kis „de“ szócska. Sok baja van az igaznak, *de* valamennyiből kimenti az Ur.

Hol van csak egy ember baj, szenvedés nélkül? De míg a bánat a hitetlent vagy kételkedőt kétségbe ejti, addig a hívőnek lelkét erősíti, megtisztítja s képessé teszi, hogy a szenvedés elmultával hálás szívvvel dicsérje az Urat. Azért ne csüggedj el én lelkem, ha az igazat szenvedni látod; várd be csak türelmesen a szenvedés végét s te is elismered, hogy az Ur „mindent jól cselekedett.“ Mert bár sok baja van az igaznak, de valamennyiből kimenti az Ur.

Hit és szenvedés.

Mikor *szenvedünk*, mintegy présben vagyunk. Lent egy kő, fent egy kő, mi középen s mind a két kő minket nyom. Ha *hiszünk*, ugy a felhőkből alányuló kezét látunk, mely a szenvedőt a présből kiségiti. Gyakran *hit nélkül* szenvedünk s akkor ugy érezzük, mintha a prés összezúzna. Sokszor hiszünk *anélkül hogy szenvednénk*, s ilyenkor erősnek érezzük magunkat, anélkül hogy tudnók, erősek vagyunk-e igazán? De ha *szenvedünk* és *hiszünk*, akkor hitünket a szenvedés megpróbálja, szenvedésünket pedig a hit megnyitja. Adjon az Ur kegyelemből ugy nekünk mint minden szenvedőnek *igaz hitet!* Ez a hit aztán a szeretetben munkás, a szenvedésben türelmes s a reménységben örvendező lesz, mígnem látássá változik s a látás üdvösségre vezet.

Az üdvrend.

Irta: **Hildebrand Keresztély.**

(Folytatás és vége.)

Hogy az evang. üdvrendnek hiányai vannak, az kétségtelen. Az üdvrend fogalma kívánja, hogy ez teljesen biblikus legyen. Már pedig az eddigi üdvrendírók kivétel nélkül az Irás-alapot csak nagyjában keresték és találták. Ha ettől egyelőre eltekintünk és a két legkiválóbb munkát, Wacker és Warneck üdvrendjét összehasonlítjuk, egy igen jellemző hiánynak nyomára akadunk. Warneck hangsulyozza és alaposan bizonyítja, hogy a pogányok megtérése a Teremtőnek megismerésével kezdődik. Ezt eddig úgyszólván senki sem tudta. Pedig az irás eléggé világosan mondja, hogy az Isten megismerésével kezdődik az Istennel való közösség, az „élet“. A kereszténységben a Teremtőnek megismerése nem olyan feltűnő élmény, mint a misszióterületen, de a dolog természeténél fogva mégis csak a megtérés kezdete, az Istennel való közösségnek előfeltétele. Mi ugyan megszoktuk a megtérés kezdetét a bűnbánatban látni. De a bűnbánat pszichológiai előfeltétele az Istennek, az én teremtvő Urának megismerése. Ennek kimuta-

tását az eddigi üdvrendekben hiába keressük. Minden figyelmük a Krisztus megismerésének leírására fordul. Hiszen ez a fődolog, a megtérésnek veleje. Mégis a principium tüzetes tárgyalása az üdvrend megértését nagyon elősegíti és az evang. üdvrend *igazságának* kimutatására felette fontos.

Ha a megtérés a Teremtőnek megismerésével kezdődik, akkor igen valószínű, hogy a megtérés processusa nem egyéb, mint az Istennek teljesebb és teljesebb megismerése, vagyis az *Istenfogalomnak kialakulása életünkben*.

Régi tapasztalat, hogy amilyen az ember, olyan az Istene s viszont amilyen az Istene (Istenfogalma) valakinek, olyan (lesz) az ember. Az Istenfogalom döntő befolyással van az erkölcsi és egész lelki életünkre. A megtért *istenes* ember tulajdonképpen Isten fogalmának imitációja, képmása. A megtérés kérdése az Istenfogalom kérdésén fordul meg. Itt kell keresnünk az evang. üdvrendnek és a modern evangelisták térítési módjának különbségét, ellentétességét.

Loyola Ignácnak Istenfogalma követelte a cadaverengedelmességet. Az erkölcsi momentum, egyáltalában a lelkiület ki van zárva ezen engedelmes-ségből. Tagadhatatlan, hogy ezen „hivók“-nek Istene hatalmas Isten, de erőszakos, erkölestelen Isten. A pápás egyházban élő és ható Istenfogalom általában a *hatalom* Istene. Calvin Istenfogalmában is hiába keresnők a szeretet, irgalom, kegyelem teljes valóságát. Annál szembetűnőbb benne az erőszakos hatalom. Másnak nem nevezhetjük ama „isteni“ tulajdonságot, mely a kettős praedestinációban nyilvánul. Erre a tényre támaszkodva, kimutattam, hogy a modern evangelisták, kiknek *eredete* a református egyházban van, az ő u. n. biblikus, azaz rögtöni megtérésükkel csak azt bizonyítják, hogy nem a biblia Istene, hanem Calvin Istenfogalma él bennük.

A tévóvázó, halogató engedelmesség az isteni majestásnak megsértése volna! A rögtöni engedelmesség azonban igazi, valódi megtérés. A modern evangelizáció és közösségi kereszténység legalaposabb ismerője, *Fleisch Pál* (Hannover), aki évek óta keresi annak eredetét, eme fejtegetésemet (*Das Gotteserlebnis*. Sopron 1909.) tetszéssel fogadta. Amit én lélektani úton kimutattam, azt ő a történetből fogja igazolni — legközelebb.

A biblia Istene nem a rögtöni engedelmességet keresi mindenek előtt, hanem először is jótéteményeinek elismerését, azaz *hálás* engedelmességet. Csak aki hálát áldoz, az dicséri Őt, csak azt vezeti Ő az üdvnek útján célhoz! A biblia Istene a lelkiületet, a gyermeki szívet kívánja. Ő valóban irgalmas, szerető Isten, azért meg nem elégszik avval, hogy ha mi *erőpróbákkal* mutatjuk engedelmisségünket.

Az Isten iránti engedelmisség, ha nélkülözi a hálás viszonzszeretet lelkiületét, csak üres forma — tartalom nélkül, csak lámpa — olaj nélkül. Nem szükséges ezt bővebben fejtegetnem. „Die wahre Bekehrung“ (Sopron 1908.) című művemben erre voltam különös tekintettel. Azt lehet mondani, amely mértékben különbözik Calvin Istenfogalma a bibliai Istentől, annyira különbözik a rögtöni megtérés az igazi Irás-szerű megtéréstől.

Ez az eddigi evang. üdvrendírók egyik főmulasztása, hogy az üdvrendet nem tárgyalták az Istenfogalommal való legszorosabb összefüggésben. A me-

thodistikus üdvrend ellen azért nem is védekezhettek sikerrel, bár Wackernek ez egyik főcélja s nagy gonddal cáfolgatja a methodismust. Az Istenfogalom kérdését mi csak theoretikai kérdésnek szoktuk tartani, pedig az praktikus egyházi kérdés. Az egyházak ellentétének tulajdonképeni oka az Istenfogalom különbözősége, sőt ellentétessége. Minden egyháznak élete, munkája, főleg térítése Istenfogalma által van meghatározva. Hogy nemcsak a pópás, hanem a református egyháznak Istenfogalma is lényegileg az erős, hatalmas Isten, azt theologusok előtt bizonyítani felesleges. Az evang. (luth.) egyháznak kincse a bibliai Istennek ismerete. Koronként e kincset egészen elvesztette; a mi korunk is csak névleg bírja — azért imponál neki a *hatalom* Istene, azért enged a hatalomnak egyházi téren és a hatalom gyakorlásában szívesen részt vesz. Mennyire hódolunk az eredménynek! Ahol *tetteket* látunk egyházi, missziói, belmissziói téren, ott isteni erőt hiszünk. Luthernek egészen más felfogása volt, mert más Istenfogalom *élt* az ő szívében-lelkében.

Ha nemcsak a megtérés kezdetét tekintjük, hanem a megszentelést és ennek velejét a türelmet (*üpomone*), akkor plane szembetűnő a megtérésnek és az egész üdvrendnek az Istenfogalom által való meghatározottsága. A modern szentek Istene hatalmas Isten, azért *nagyetteket* művelnek a „lélek vezetése“ alatt. Minél különb dolgokat kezdenek, annál világosabb, hogy a lélek teljesen uralja őket. A hatalom gyakorlásának főtere pedig a térítés. Azért minden hívő kötelessége téríteni, esetleg világi hivatását is otthagyni, hogy teljesen az lélek eszközévé lehessen. Evvel szemben a bibliai megszentelés ugyancsak erőkifejtésben áll, mert az *üpomone* is erő, de nem physikai, hanem a szent lélek adta és élő hitben kifejtett erő. Az alantmaradás vagy alattamaradás az élő Istenbe vetett hit és reménynek kifolyása. Ezt az erőt, ezt a szenvedő engedelmisséget látjuk a keresztre feszített Krisztusban. A kiből nincsen az *üpomone*, abban nincs a Krisztus lelke, a *szent* lélek s a *szeretet* lelke. A keresztre feszített Krisztus a *szeretet* megjelenése. Ahol nincs *üpomone*, ott nincs *szeretet*. Olvassa valaki a *szeretetnek* leírását (I. Kor. 13) és keresse ezen felsorolásnak ratióját. Bizony nem egyéb az, mint az *üpomone* dicsénete. Mert a *szeretet* nem keresi önmagát, nem emelkedik a többiek *főlé*, nem is helyezkedik *ellentétbe* a többiekkel, hanem a többiek *alá* adja magát. Ez a *szeretet*, melyet kiki földi hivatásában gyakorolhat, a megszentelésnek teljessége és legfőbb tökéletessége.

Az ugynevezett biblikus vagy rögtöni megtérés egész processusa tehát olyan Istenfogalomra vall, a melynek alfája és omegája a hatalom. A Te-remtő jósága, a Krisztus szeretete nem érvényesül ebben a megtérésben és megszentelésben. Ezt kell kifejtenuünk és részletesen bebizonyitanunk, ha az evang. üdvrend igazait fenn akarjuk tartani a methodisztikus üdvrend ellenében, melyét készséggel elfogadtak a közösségi keresztények s ha sikeresen védekezni akarunk a Calvin Istenfogalma ellen, a mely testet öltött a (királyi) hatalom csinálmányában, a (porosz) unióban s a mely most a közösségi mozgalom révén mindenfelé tért hódít az evang. egyházakban. Mert jól mondta tavaly a berlini egyetem Calvin-ünnepélyén *D. Holl*, hogy

a jelen egyházi és theologiai helyzet egyik főbb karakteristikuma a két reformator elveinek összekeveredése és a fölényért való küzdelme. (Die Durchsetzung des Luthertums mit calvinischen Ideen und das Ringen beider.)

A keresztény egyház első századaiban az Istenfogalom körül folyt a harc. Hosszu fejlődés után megint ezen feladat előtt állunk. Mégis új feladatnak lehet mondani, a mennyiben akkor a megtérés momentumuma a harcban nem szerepelt, most pedig a subjektív momentum úgyszólván a harcteret képezi. A ki ezen theologiai feladat megoldásában részt akar venni, annak tisztába kell jönnie a megtérés kérdésével nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is.

Még egy volna hátra, hogy t. i. azon Irás-részeket, melyeknek alapján én az evang. üdvrendet tárgyalandónak tartom, legalább jelezzem. De itt is rövidség kedvéért (melyet a szerkesztő ur a lelkemre kötött!*) csak utalok „Das Gotteserlebnis“ című fejtegetésemnek 44. oldalára. Igen érdekes, hogy Dietrich Vorwerk híres művében (Kann auch ein Pastor selig werden?), a melyben a lelkipásztorok megtérését, a dolog fontosságához mértén hangsúlyozza, egy új hitvallásnak szükséges voltát hozza szóba, a mely hitvallásnak tartalma volna egy rövid, velős és népies *üdvrend*.

A Lipcsei Misszió működése Keletindia és Keletafrika pogány női között.

Elöttem fekszik a Lipcsei Misszió női missziói segélyegyesületének 14. évi jelentése, melynek legfőbb és legérdekesebb adatait a következőkben foglalhatom össze:

A 115. zsoltár alapján készített szép bevezetésben elmondja többek közt, hogy az evangéliom hirdetői és mindazok, akik elősegítik a misszió nemes, de nehéz munkáját, nem a maguk, hanem a hatalmas Isten dicsőségét hirdetik. És ez a tudat tartja meg őket az alázatosságban, ha nagy sikerekről számolhatnak be, mert megóvjá őket attól a téves hittől, mintha ezt a sikert a saját tudásuknak és akaraterejüknek tudhatnák be; de erősíti is őket a hitben, ha kísértések és szomorúságok közt már-már azt kellene hinnök, hogy kárbaveszett minden munkájuk és fáradságuk.

*) Azt hiszem, hogy nem csak a magam, hanem olvasóim nevében is kifejezhetem azon óhajt és kérést, hogy a tudós szerző tanulságos és épületes dolgozatát a jelzett irányban minél részletesebben kifejtse. Egyuttal felhívom e helyen a pozitív egyházi theologia barátainak figyelmét szerző következő német nyelven megjelent műveire, melyek a reformáció hazájában is feltűnést keltettek s melyeket a kritikusok mint a „magyar luth. diaszporális egyház örömdetes adományát“ magasztalnak, mely adomány a „reformáció anyaországában is örömet okoz a hívőknek“: 1. *Die Bergpredigt*. Ein Unterricht über die wahre und falsche Frömmigkeit. Ára 1 kor. 20 fill. — 2. *Die wahre Bekehrung*. Ára 1 korona. — 3. *Das Gotteserlebnis*. Ára 70 fillér. A művek megrendelhetők a szerzőnél, Petőfalva, u. p. Nagymarton, Sopronmegye. **Szerkesztő.**

A női misszió csak ritkán mutathat fel látható sikert; de hiszen ez a munka természetében rejlik. A pogány asszonyok, kiknek az evangéliomot a missziói tanítónők hirdetik, csak igen ritkán vannak abban a helyzetben, hogy saját belátásuk és akaratak szerint cselekedhetnének és nyíltan hirdethetnék keresztény szent meggyőződésüket. Azért a missziói munkának ez az ága igazán inkább csak a *reménységre* van alapítva. De azáltal, hogy

Schüler Erzsébet nővér a bibliás asszonyoktól kísérve a senanába kocsiz.

az asszonyok, akik elzárkózottságuk miatt az evangéliom hirdetését nyilvánosan nem hallgathatják, saját házaikban mégis hallhatnak a Megváltóról, azáltal a kereszténység utat tör magának a családokba, ami *jövendő* biztos győzelmét hathatósan előmozdítja. Azért mondja a missziói igazgató utolsó évi jelentésében: „A prédikáció mellett különösen a senana*)-munka az, ami az evangéliomot a magasabb körökben terjeszti, még pedig sokkal biztosabb

*) Senáne Perzsiában és Indiában a mohamedánusoknál a női szoba neve; ugyanaz, mit a törökök háremnek neveznek. Az ind mohamedánusoknál háztartást is jelent.

sikerrel, mert itt nem csak véletlenül, itt-ott hall az illető valamit az éltető Igéből, de mert a 700 tanítvány — akiket 9 missziói tanítónő és 17 bibliás-asszony tanít — szakadatlanul az evangéliom hatása alatt ál. És kell, hogy ennek idővel meglegyen a kívánt eredménye. Azt már persze a hindu nő helyzete hozza magával, hogy csak akkor térhet át a keresztény hitre, ha az urát is sikerült a kereszténységnek megnyernie. Ellenkező esetben eltiltják a missziói tanítónőt a háztól, amint ez Koimbaturban történt, ahol a kasztfőnök tilalma folytán Streng Lina nővér 50 legkedvesebb és legértelmesebb tanítványát veszítette el. . . .

Egész csendben, de annál nagyobb önfeláldozással járnak ott künn a messze távolban a missziói tanítónők hivatásuk keserves, de magasztos ösvényét, és mi itthon csak arra kérjük az Urat: fokozza munkakedvüket és kitartásukat és adja, hogy nehéz munkájukat látható siker is koronázza.

A női missziót Indiában az elmúlt év folyamán igen sok és súlyos csapás érte Négy missziói tanítónőnek kellett részint végleg, részint üdülési időre otthagynia indiai állomását, mi miatt nemcsak lehetetlen volt új állomásokat alapítani, hanem még attól is el kellett tekinteni, hogy Madras, Koimbaturn és Majaveram városok megkapják a második, nagyon szükséges tanítónőt, annnyival inkább, mert csak egyetlen új tanítónő volt kiküldhető a dresdeni diakonissza-nyaházból s ennek is jelenleg még a szükséges nyelvek elsajátítása a legfőbb feladata. Adná az Ég, hogy a munkában álló nővérek egészségére ne lenne káros hatással az emiatt reájuk háramló fokozottabb munka és nagyobb felelősség, és hogy akadnának nemsokára munkásnők, akik a megüresedett helyeket elfoglalnák és a magasztos ügy egészséges továbbfejlődését lehetővé tennék.

A legutóbb Kodeikanalban tartott női missziói konferencián elhatározták, hogy — mivel a jelenlegi viszonyok közt elegendő, ha ezentúl csak minden második esztendőben tartanak ilyen értekezleteket; — azért az idei elmaradt. Ehelyett a nővérek a forró évszakra eső szünidejük alatt egymás társaságát élvezve gyönyörködhetnek Kodeikanal páratlan szépségű hegyi tájaiban. Ezen szünidőre esett a jubileumi kápolna felszentelése is Pamperrien prépost által, mely szép ünnepélyen sok hittérítő és számtalan angol és amerikai vendég vett részt.

Mivel a nővérek szorosabb egyesülésének szüksége mindjobban és jobban mutatkozott, Hensolt Augusztia nővért megtették főnöknőnek, s ő már mint ilyen vezette a nyári szünidő alatt a „Magdeburg“ nővérotthont Kodeikanalban.

A svéd misszió ez év folyamán szorosabban egyesült a mi missziókkal, még pedig az által, hogy a svéd egyházi misszió-bizottság beleegyezett a a mi női missziói konferenciánknak és a svéd és német egyházmegeyék evang. tanul-missziójának közös szervezésébe.

Az egyes állomások működésére vonatkozólag a nővérek jelentéseiből kivesszük a következő legfontosabb adatokat:

A *madrasi* működés legörvendetesebb eredménye, hogy a leginkább keresztény növendékektől látogatott leányiskola mellé az idegen gyermekek

számára internátust engedélyeztek, melybe eddig 36 növendéket vettek fel; ennek folytán a felsőbb osztályok növendékszámja szaporodott ugyan, de a gyermekek majdnem kivétel nélkül tehetségtelenek és keveset tudnak angolul, amit pedig az angol kormány igen szigorúan megkövetel.

Megemlíthetjük még, hogy az angol kormány a pária-iskola (60 növendékkel) államsegélyét 30 rupiával (1 rupia = 1.37 márka) felemelte és hogy egy két hónapig tartó himlőjárvány a tanításban némi zavart okozott.

Tandsaur állomást az ottani leányiskola teszi kiválóan fontossá. Ezt a mult év folyamán u. n. secondary-iskolává alakították át, míg a madrasi és poreiari középiskolák mint fiókintézetek szerepelnek mellette. Csakis így vált lehetővé, hogy e két utóbbi középiskolai jellegét a tanerők számára, képesítésére és fizetésére vonatkozó magasabb követelmények kielégítése *nélkül* is megtarthatta. Különben az indiai iskolatörvény olyan bonyadalmas, annak megértése a mi viszonyaink közt oly nehéz, hogy sok magyarázgatás helyett röviden csak annyit mondunk: a tandsauri iskola jellege megfelel a mi alsó reáliskolánknak.

Soden Emma nővér feladata tehát nem volt könnyű, mikor a secondary-iskola magasabb követelményeinek eleget akart tenni, annyival inkább, mert betegeskedni kezdett; végre pedig vissza kellett térnie hazájába. Helyét Hensolt Augustza nővér foglalta el.

A tandsauri iskola alsóbb osztályait 80, a felsőbbeket 95 növendék látogatta, kik igen szorgalmasak, de az angol nyelv elsajátítása nekik is igen nehezükre esik. Az internátusban itt 80 leány volt.

A senana-munkában is szép eredményt tud felmutatni Schüler Erzsébet nővér: 75 pogány asszony és leány sivár életébe vetette a Megváltó szeretetének fényét, elmondva nekik, hogy Ő nem a gazdagokhoz, kiváltságosokhoz, hanem inkább az asszonyokhoz, betegekhez és szegényekhez jött. Ez a tudat őket végtelenül boldogokká teszi, bár a keresztény tanok teljes nagyszerűségét és fennségét még alig bírják felfogni. Egy fiatal özvegy és öreg, vak atyja különös szeretettel hallgatták a Megváltó életéről, haláláról és feltámadásáról szóló szép történeteket. Ezeket azután boldogan versbe szedték és Erzsébet nővérnek elénekelgették. Így teljesült legfőbb kívánságuk: hogy saját bibliai történetkönyvük legyen. Erzsébet nővér minden szerdán összegyűjti házában a már keresztény asszonyokat, hogy bibliai tudásukat gyarapítsa, lelküket művelje és hitüket erősítse. A pária-asszonyokat is hűségesen látogatja, hogy azokat az igazán elhagyatott, lenézett, a társadalomból könyörtelenül kivetett, nemcsak testileg, hanem még inkább lelkileg legszegényebbeket is megismertesse a könyörületes Istennel, a szegények és elhagyatottak megváltójával.

Tritsinopoliban női ipariskolát alapítottak, hol különösen a csipkeverést tanítják. A női misszióknak egy németországi jóakarója 1000 márkás rendelést tett azzal az igérettel, ha a munka megnyeri tetszését, további megrendelésekre is számíthatnak. Mily nagy hasznára válhatna ez az iskolának és az egész ügynek!

Hat özvegy is volt a házban, kik közül 3 az ipariskolában dolgozott, 3 pedig rizstöréssel kereste kenyerét. Az özvegyek elhelyezése a nővéreknek kezdettől fogva a legnagyobb gondot okozta. Fiatalabbakat és jómagaviseletűeket szívesen vesznek fel, de Indiában — sajnos — sokkal több a munkakerülő, engedetlen, sőt erkölestelen özvegy, akik inkább javítóintézetbe, mint fiatal leányok közé valók. Ezeket külön épületben, külön tanítónő vezetése alatt, külön kellene foglalkoztatni. Felismerve a terv fontosságát, a multévi közgyűlés már 1000 márkát szavazott meg e célra.

Az elemi iskolát 70, az ipariskolát 53, a leányiskolát 140 gyermek látogatta, kik közül mindössze 9 keresztény. Egy főtanító és 9 tanítónő működött. A senana- munka is zavartalanul folyt. 77 házban 107 pogány asszonyt és leányt tanítgatott Karberg Emma nővér. Ő is tartott a keresztény asszonyokkal hetente vallásos estélyeket; 14—20 vett azokon részt, de az érdeklődés meglehetősen lanya volt.

Koimaturban volt szegény Streng Lina nővérnek a legnehezebb helyzete. Az egész esztendő a fokozot nehéz munka, a megpróbáltatások és veszedelmek, de egyszersmind Isten látható és végtelen kegyelmének jegyében folyt le. Két nővér megbetegedése miatt már karácsony után egyedül maradt s emiatt ugy a leányiskola vezetése, mint a senana-munka egyedül az ő vállaira nehezedett. De ennél sokkal nagyobb baj volt a pestis-járvány, mely borzasztó betegség nap-nap mellett szedte áldozatait, az iskolát sem kimélve meg, mi miatt a növendékek száma 117-ről 10-re apadt. S Lina nővér leküzdve minden félelmet és ijedelmet, és bibliás-asszonyai, elnyomva még legszentebb anyai érzelmeiket is, önönmagukat megtagadva, ott jártak-keltek nyugodtan és bátran az elkeseredés és kétségbeesés, a fertőzés és halál közepette, mint a szegény pogány betegek vigasztalói, a haldoklók bátorítói, s az isteni Megváltó példáját követve bizonyoságot tettek a keresztényi önfeláldozó felebaráti szeretet hatalmáról. Valóban a tettek hangosabban hirdetik a keresztény tanok fenségét minden szónál. Vajha meglátszana hatásuk a szegény pogányokon is!

A pestis-járvány idejében természetesen a senana-munka is szünetelt, annyival inkább, mert itt *Koimaturban* történt, hogy a kasztfőnök egy szép napon kitiltotta a bibliásasszonyokat. Lina nővér azonban bizik, hogy az ellentállás nem fog sokáig tartani. Érdekes, hogy a férfiak azt hiszik, hogy a körmei alatt bűvös port tartogat, melyet az asszonyokra hint, hogy azok annyira szeretik; hiába erősítgeti, hogy ha ilyen pora volna, azt első sorban a férfakkal szemben alkalmazná.

Majaveram állomás 3 leányiskolájának növendékei legnagyobbbrészt a brahmanok kasztjához tartoznak.

Trankebarban 4 bibliásasszony 136 nőt tanított, kik közül 18 mohamedán. A hindu és mohamedán nő közt óriási külömbség van, mert mig a hindu nő minden gondolkodás nélkül elfogadja, elhiszi és megtanulja a bibliai történeteket, addig a mohamedán nő folytonosan összehasonlítgatja azokat a koránnal.

A *keletafrikai* misszióról örömmel jelentik, hogy oda ismét 3 új nővér érkezett, kik azonban nem mutathatnak fel látható eredményt, mert a nagy

drágaság miatt éhhalál dühögött a Kilimandzsáro környékén, s az influenza százával ragadta el az éhségtől erőtlenekeket. A kenyérkérdés és a létért való küzdelem annyira lenyűgözte az egész gondolkodást, hogy a lelki javak keresésére nem maradt idő, sőt még az azok után való vágyakozás is teljesen hiányzott.

Seesemann kisasszony Mambában kisedóvót nyitott, melyet naponta kb. 20 gyermek igen nagy szeretettel látogatott, ami nem kicsinylendő, mert a kis gyermek nevelése keresztény szellemben a térítés egyik leghatásosabb és legbiztosabb eszköze. Varróiskolát is nyitott, amelybe eleintén

Soden Emma és Schüler Erzsébet nővérek bibliás asszonyaikkal.

csak úgy sereglettek a fiatal leányok és asszonyok, mert azt remélték, hogy minden elkészített munka az ő tulajdonukba megy majd át. De mikor látták, hogy csalódtak, elmaradoztak, és most alig van növendék.

Végül felkéri még a jelentés a diakonisszákat és a misszió barátjait, hogy a női misszió lapját a „Lydiát” lehetőleg terjesszék, kimutatja, hogy a bevétel 23,812·20 M, a kiadás pedig 27,484·40 M, a hiány tehát 3672·20 M volt és kéri mindazokat, kik e nemes ügyet eddig is adományaikkal segítették és imáikkal kísérték, hogy érdeklődésüket ezután se vonják meg tőle.

Vajha a női misszió ügye hazai egyházunk vallásos női között is találna buzgó pártolókat s önfeláldozó munkásokat.

Kintzlerne Solcz Inesz.

Tudom kinek hittem.

Egyházi beszéd. Irta és elmondotta **Frank Arnold**, hamburgi lelkész.
Fordította: **Mesterházy Sándor**.

(Vége.)

Én saját tapasztalatomból mondhatom, vallhatom :

II. Tudom, hogy a Jézus Krisztus az én Üdvözítőm.

a) Ő megvilágosítja az én értelmemet. Egyszer egy hitetlen orvos egy hívő lelkipásztorral találkozott, akiről egyet-mást már hallott és így szólt hozzá: Csudálom, hogy Ön, mint művelt férfiú még mindig hinni tud a Jézusról való régi történetben. Erre a lelkész így válaszolt: Feltéve, hogy Ön halálos beteg lett volna és egy bizonyos orvosságtól meggyógyult volna, és feltéve, hogy Önnek több száz betege lett volna ugyanabban a betegségben és Ön azoknak ugyanazt a gyógyszert hasonló jó eredménnyel rendelte volna, vajlon biznék-e Ön abban a gyógyszerben, annak gyógyító erejében? Feltétlenül, válaszolá az orvos. No, lássa kedves uram, mondá a lelkész, én is halálos beteg voltam lelki tekintetben és akkor Jézust Üdvözítőmül fogadtam szivembe és azóta egészséges vagyok, örvendező, háladatos lélek. És ezt, amit én megérni szerencsés voltam, nemcsak százan, de ezereken meg ezereken tapasztalták önmagukon. Vajlon tehetek-e máskép, mint hogy ebben a Jézusban higgyek? Vajlon tehetek-e máskép, mint hogy erről a Jézusról bizonyóságot tegyek? — És így vagyok én is. Én állandóan hittem az Istenben, de hogy ez az Isten mi és ki, azt nem tudtam. De amikor Jézust megismertem, akkor Ő benne a szent, az igazságos, a szerető menyeyi Atyát láttam, aki az emberiség nyomoruságának mélyébe alászállott, hogy az elveszett fiut — mint ez Luk. ev. 15-ik részében leírva van, — keresse, szerető karjaira vegye és ismét *gyermekévé* fogadja. Vagy János evangéliuma 3-ik részének 15-ik versében, mely kicsiben az egész evangélium, olvasom, hogy az Isten minket: tégedet is, meg engemet is, úgy szeretett, hogy nemcsak ebbe a szép világba helyezett bennünket, hanem egyszülött Ffiát adta érettünk; ez Istenünknek olyan kinyilatkoztatása, melyet alig mertünk remélni. És ez az Atya övének nemcsak lelki, de testi javáról is gondoskodik. Jézus mondja, hogy Isten a mi Atyánk, a madarakat táplálja és a liliomokat ruházza; „nemde, nem sokkal inkább-e titeket, oh kicsinyhitűek?“ Nem mintha az egész igazságot felfogtam volna, de annyit igenis megértettem, hogy a szent Isten, a Krisztus által nekem Atyám és azóta, azzal a János evangéliuma 9-ik részében említett férfiúval én is elmondhatom: „Ez egyet tudom, hogy vak voltam és most látok.“ Sokat nem tudok, — sohasem fogom megkísérelni, hogy a Szentháromság titkát és a Fiunak az Atyához való viszonyát nektek megmagyarázzam, — de azt az egyet tudom, miszerint a Jehova, a Jézus Krisztus által, nekem Atyám.

b) De én nemcsak azért hiszek a Jézusban, mert értelmemet megvilágosítja, hanem azért is, mert *lelkiismeretemet lecsendesíti*. János evangé-

liumának 4-ik részében isteni Mesterünknek egy beszélgetését birjuk, melyet azzal a samáriabeli asszonnyal folytatott. A beszélgetés után az asszony bement az ő népéhez és kiáltá: „Jertek és lássátok az embert, aki megmonda nekem mindeneket, amelyeket én cselekedtem.“ (29. v.) És így vagy te is, meg így vagyok én is. Midőn mi Jézussal közelebbi érintkezésbe jutottunk, akkor úgy éreztük, hogy az Ő isteni szeme szivünkbe látott, hogy az Ő világossága egész valónkat áthatotta és mi nem gondoltuk, hogy mi ennyire bűnösök, tehetetlenek, nyomorultak, elveszettek voltunk. De nemcsak bűneink megismerésére vezet minket Jézus, hanem azt is megmutatja nekünk, hogy Ő az Istennek ama báránya, ki elveszi a világnak bűneit; és mint te, úgy én is elzarándokoltam a keresztfához, ott Jézusomat, mint Megváltómat, mint Üdvözítőmet befogadtam és most már gyermeki bizalommal és erősen hiszem, hogy a Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának vére engemet minden bűneimtől megtisztít.

Kedves Barátaim! Ez nem elmuló érzélem, nem valami szép álmom, hanem Isten kegyelme által erős meggyőződés én bennem, hogy megbocsáttatnak nekem bűneim. Ezelőtt mintegy két évvel hirtelen megbetegedtem és akkor azt hittem, hogy földi pályafutásom véget ér. Azt hittem, hogy az örökkévalóság kapui előtt állok. Isten kegyelme folytán nem szállott meg félelem; Isten békéje foglalt helyet szivemben. Nem mintha az én érdememre tekintettem volna; ez inkább nyugtalanított volna engemet, hanem néztem a megfeszített, de feltámadott Urat és Üdvözítőt és éreztem, hogy az Ő igazságának köntösébe vagyok takarva.

c) Hiszek a Jézus Krisztusban, *mert szivemet megnyugtatta*. Igazán nagyszerű ebben a szép világban élni, valami becses dolog az Isten áldását birhatni és élvezhetni és én elmondhatom, hogy nekem a földi javak tekintetében is jó sors jutott osztályrészemül. Leirhatatlanul nagyszerű tudni, miszerint a Jehova nekem Atyám, hogy bűneim bocsánatában részesülök; de az én lelkem szomjuhozik az *élő Isten után*. Az említett javak sem az én szivemet, sem a te szivedet nem elégíthetik ki. Mi Istennek vagyunk teremtve. Nekünk Isten tetszése szerinti életet kell folytatnunk, Isten gyermekeivé kell lennünk. Azért mondja Jézus: „Azért jöttem, hogy birják az életet“. Ezt az életet Jézustól nyertem. Ugy jött ez, mint a zord tél után a kikelet lehellete, mint egy hosszú álmom után a felébredés; ez — mint Pál apostol az efezusi levél 2-ik részében írja — a Krisztussal való feltámadás volt és Ő vele a mennybe való helyzetetés, úgy, hogy én egészen új érzelmeket, egészen más vágyat, egészen más reményt és erőket éreztem keblemben. Ez az Isten szerinti élet szivemben, élet, mely felfelé, ég felé, Isten felé törekszik. Nem mintha az ó-ember teljesen elvettett volna, nem, mert én teljesen értem és érzem a római levél 7-ik részében irottakat. Gyakran még zürzavart éreztem szivemben; de a kisértésnek ilyen óráiban, a csábításkor, a küzdelemben, Jézusra, hitem elkezdőjére és bevégezőjére nézek és erőt nyerek a diadalra és hiszem, hogy ez a zürzavar (kaos) édenné, Isten kertjévé fog átváltozni.

d) És még egyet kedves Hallgatóim! Én azért hiszek a Jézusban, mert Ő nekem örök életet adott, olyan életet, mely a földi lét határain túl terjed: „Krisztus ti köztetek, ki a dicsőségnek ama reménysége“. (Kol. 1, 27.) Egy jámbor zsidó falujából egyszer a városba ment és ott a keresztyén temető kapuja felett ezt a feliratot látta: „Jöjjetek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megterheltettetek és én megnyugosztalak titeket.“ (Máté 11, 28.) És az az orthodox zsidó, mikor e felirat előtt megállott, így szólt magában: „Nekünk ilyesmink nincs, ilyen vigasztalást mi nem ismerünk.“ Mikor aztán nemsokára megkapta az új-testamentumot, akkor megtalálta abban Jézusnak ezen szavait. Erre fény árad lelkébe és a Jézus által életet és vigasztalást lelt. A Jézus Krisztusban birjuk mi halhatatlanságunk zálogát, Ő benne mennyei, isteni életünk van minékünk. Ő mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is él.“ (Ján. ev. 11, 25.) — Tudjuk, hogy odafenn hazánk van nekünk, mert Jézus megmondá: „Az én Atyámnak házában sok hajlékok vagynak“ és megmondá: „Ismét eljövök és felveszlek titeket én magamhoz, hogy a hol én vagyok, ti is ott legyetek.“ (Ján. 14, 2, 3.) Kedves Hallgatóim! Ez az én vigasztalásomnak kútfeje, élő reménységnek forrása.

Én örömmel dolgozom és pedig hálából a Jézus iránt, aki nekem ily nagy boldogságot szerzett. Az evangéliumot embertársaim iránti szeretetből prédikálom, mert meggyőződésem, hogy csak Jézus tud a szivnek igaz békét és üdvöt adni. De dolgozom azért is, mert vallom, miszerint ez az élet csak lépcső, csak előiskola az örökkévalóság számára és mentül inkább törekszünk szentül és jámborul élni, annál inkább alkalmasak leszünk az Ő dicsőségének meglátására, annál több bizatik ránk ott fenn a magasságban.

Isten kegyelméből 25 éven át hirdethettem itt a Krisztusnak ezen üdvözítését. Ezen jubileumi ünnepen Ti nekem nagy örömet szereztetek és szereteteteknek sokféle megnyilatkozását köszönettel fogadom; de az én legnagyobb örömöm ma az lenne, hogy ha azok, kik közöttünk még mint megfáradott és megterheltett vándorok haladnak, járnak-kelnek, ezt az Üdvözítőt, az én Üdvözítőmet befogadná. És ha a te büneid vérpirosak volnának is, a Jézus vére által hófehérre lesznek lemosva. És ha szived még annyira véreznék és gyöttrődnek is, Ő minden sebre gyógyirt és minden keserőség ellen vigasztalást tud adni. Oh, jöjj hozzá úgy, amiut vagy és emberré leszel új életben, megkoronázva élő reménységgel.

Végezetül még csak röviden kívánok utalni erre a szózatra: Hittem és bizonyos vagyok benne, hogy Ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni, vagy hogy az én boldogságomat, az én üdvömet, röviden mondva, saját lelkemet megtarthatja. Hogy mit jelent ez a szó: „megtarthatja“, azt egy festő megpróbálta képben ábrázolni. Ez egy erőskaru férfit tüntet fel előttünk, aki kis gyermekét egy mély és rohanó patakon átviszi. Az a férfit 3—4 éves kis fiát magával vitte volt a mezőre; de mig ott voltak, szakadó eső esett és mivel a falu hegyektől volt körülvéve, a víz nagy erővel zudult alá és színig megtölté a patakot. Mikor az atya fiával hazafelé tartott, akkorra az ár a hidat már elsodorta és a folyó mély lett. Ekkor

az atya fiát karjára vette és a fiu atyjának nyakát szorosán átölelte, mintha az ő szoros ragaszkodásától függött volna megmenekülése. De ami a fiunak bátorságot adott, az az atyjának erős karja volt. Nagyszerű és dicső bizonyos lenni afelől, hogy Jézus az én Megváltóm; de még dicsőbb tudni azt, hogy *Ő engemet tart* inkább, mint én *Őt* hitemnek gyenge karjával átölelhetem és hogy ez a Jézus ugyanaz volt tegnap, ma és örökké! Azt mondja: „És senki ki nem ragadja azokat az én kezemből.“ (Ján. 10, 28.) És ha zivataros időközön, rohanó habokon kellene is áthaladnunk, karja emelni fog minket az öregkorba, az örökkévalóságba. Neki legyen érte dicséret, dicsőség! Amen.

Egyház és közösség.*)

„Kik vagyunk és mit akarunk?“

Körülbelül egy féleve annak, hogy *Urbán* volt eperjesi könyvkereskedő nyílt levelet irt a magyarhoni luth. egyházhoz az „Egyház és közösség“ tárgyában. Már nem tartózkodik hazánkban, vallásos könyvkereskedése nem prosperált Eperjesen s így néhány hónap előtt visszament Porosz-Sziléziába. Ugyanakkor, amidőn *Urbán* nyílt levelét szárnyra bocsátotta, Wallrabenstein Jakab lelkésztestvér hozzáfogott egy fordításhoz, amely most decemberben jelent meg s immár az érdekeltek kezében lehet. A fordítás (Kik vagyunk és mit akarunk? Irta Modersohn Ernő lelkész, fordította W. J. lelkész Ujbanovce, Szerémmegye) jól sikerült s a csinos füzet, amely egy koronáért kapható a fordítónál, bizonyára sok olvasót fog találni. Tartalmát röviden elmondom. Modersohn közösségi lelkész 17 év után találkozik egy volt deáktársával, megismeri és megszólítja. Mindjárt a beszélgetés elején M. megemlíti, hogy 8 napig Blankenburgban, a közösségi mozgalom főtanyáján volt s hogy megtérése óta (deákkorában felette liberális theologiai álláspontot foglalt volt el) természetesen hive és képviselője a közösségi mozgalomnak. Barátja e mozgalmat egyházellenesnek tartja, de 24 óra multával meg van térítve és ő is mint lelkész hive és képviselője ezen mozgalomnak. A kettő közötti beszélgetés néhány levéllel együtt könyv alakjában megjelenik, mert ezekből *mindenki, aki látni akar*, láthatja, hogy kik a közösségiek és mit akarnak?

Hát az tény, hogy aki még nem ismeri a közösséget, annak itt alkalma nyílik azt megismerni igen vonzó, előnyös alakban. Egyházelleneségről nem sokat lát itt, tolakodásról még kevesebbet. A közösségi lelkész

*) Mivel a közösségi mozgalom, mely egészségtelen kinövésével a külföldi egyházakban már oly sok zavart okozott, újabban nálunk is jelentkezik, s zilált egyházi közviszonyaink miatt valószínűleg terjedni is fog, jónak látjuk ezen mozgalmat éber figyelemmel kísérni, hogy egyrészt azt magát egészséges mederbe szorítsuk, másrészt pedig az egyházat kinövésai és túlzásai ellen megvédjük. Mivel ezen rovat vezetésére a közösségi mozgalom egy alapos ismerője vállalkozott, úgy az nemesak lapunk értékét fogja nagyban emelni, hanem bizonyára olvasóinknak is igen tanulságos és élvezetes lesz.

mivelt, előkelő modorban lép fel; ő nemcsak szeretetteljes, hanem komoly meggyőződésű ember. Működését barátja megtérítésében olybá lehet venni, mint mikor az erősebb *lábra segíti a gyámoltalant*. Ilyen működés mindenestre rokonszenves benyomást tesz az elfogulatlan szemlélőre. A megtérés lényegét tekintve azonban más érzelmek nyomulnak előtérbe. Aki olvasta Lic. Warneck művét az evangéliom életeriőről, annak eszébe jut a mohamedánok térítő ereje s képessége, amely Warneck szerint abban áll, hogy nagy határozottsággal lépnek fel s ezen *hitbizonyosság* legyőzi s foglyul ejti a pogány *bizonytalanságot* (Lic. Warneck 189. oldal). Csakugyan szánalomra méltó alak az a positiv egyházi lelkész, akit Modersohn itt megtérít. „Oly kevés önnálló gondolata“ van, hogy „alig talál valamit az igében“. „Előbb mindig olvasnom kell valamit a textusról, mit mondott róla más, akkor értem csak igazán“. Azaz, hogy nem az ígét érti most, hanem tud valamit róla mondani. „Hitvallásszerűen prédikált“, amint „szokás prédikálni“. „Inkább kenyérkeresetért végezte a theológiát“ és lett lelkésszé „mint oly sokan“. *Nincsen semmi hitbéli meggyőződése*. Ő csak mások mondotta véleményekből „él“. nos természetesen — ujságolvasásból. De „sohasem gondolkodott“ mindezen dolgokról „mélyebben“. Nem csak önállótlan ez az „egyházi theologus“, hanem üres a lelkülete, élete is. Ő tisztelt állásban van, a Hadastyán-egyletnek tiszteletbeli tagja, és sok egyletnek elnöke, másoknak tiszteletbeli tagja; megengedhet magának némi élvezetet, pld. a cigarettázást is. Magasabb gondolata, célja nincsen. A midőn kérelmére Modersohn elmondja az ő megtérését, azt mondja: „Tegyük fel, hogy az az ember, ki öntudatra ébredt, én volnék, mit mondanál nekem?“ „Meggkérdézném: eltévesztett-e a te életed?“ E kérdésre „minden további gondolkodás nélkül“ igennel válaszol. „Elhíheted, ez a vallomás nehezemre esik, de meg kell mondanom“. A második kérdés: „Honnét eredt ez az elhibázott élet?“ „Jézus nélkül éltél — nem Jézus *uralta* életedet, nem az ő akarata volt számodra a legfőbb parancs, nem őt követted mindig, mindenben“. „Nem —; ha becsületes akarok lenni, akkor azt kell mondanom, hogy saját akaratom szerint cselekedtem s azt tettem ami nekem tetszett“. „Mondhatom, nyomoruságosnak tűnik fel egész életem. Már ma éjjel kezdődött, alig birtam ki“. Erre letérdepelnek bűnvallomásra, kegyelemkérésre, s a megtérés meg van.

Mi azt valljuk, hogy Jézus akkor *kezdi* uralni életünket, akaratumkat, amidőn megvilágosítás következtében kezdjük az ő igéjét megkülönböztetni az emberek szavától. Jézus maga így térít, hogy az ő szavát ellentétbe állítja az emberi tannal. Máté 5, 22, 28, 32, 34, 39, 44. A teljes megtérés egyik *főismertetőjele*, hogy Isten igéjét megkülönböztetjük minden emberi „szent“ traditiótól és tantól, nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is, azaz Istennek mint abszolút Urunknak szolgálivá leszünk. Ahol nincs meg az a képesség, hogy Isten igéjét megkülönböztessük emberek szavától, ott nincs is *megtérés Istenhez*.

Már most olvassa valaki figyelmesen végig ezt a megtérési történetet s mondja meg nekem, hogy az „egyházi“ lelkész, aki eddig alig talált

valamit az igében, hol nyeri el ezt a megkülönböztetési képességet; hol és hogyan nyilvánul e képessége? Én úgy látom, hogy most is csak úgy érti az igét, amint Modersohn érti, vagyis azt fogadja el készségesen, amit Modersohn róla mond. E térítő pedig ellentétbe állítja ugyan a közösség tanát a dogmatikával, de meg nem különbözteti Isten igéjét emberek tanától, hanem igen hamarosan *azonosítja* a közösség tanát a *vizről* (viz-ige) a biblia tanával.

Legyen ez elég kezdetnek. A ki olvassa Modersohn könyvecskéjét jó magyar fordításban, a mondottak után bizonyára figyelmesebben fogja elolvasni. S ha a tárgyalt megtérés valóságára felett gondolkodik, akkor a 70. oldalon levő *utóirat* is fogja foglalkoztatni.

Manapság ezerekre és milliókra rug azoknak száma, kik az efféle megtérést igaz megtérésnek tartják. Már nálunk is vannak, s azontúl hihetőleg többen lesznek. Bárha olyanok is támadnának sokan, akik komolyan keresnek az Írásban és egyházunknak páratlanul álló asketikus irodalmában *az igaz megtérés lényegét* elméletileg és gyakorlatilag, mert aki ezen a téren nem több tudománnyal bir, mint amaz egyházi lelkész, az egy Modersohn-féle térítővel szemben mindenesetre — a rövidebbet huzza.

Irodalom.*)

Egyháztörténeti emlékek. *Forrásgyűjtemény a dunántuli ág. h. ev. egyházkerület történetéhez.* I. kötet. Összegejtötte *Payr Sándor* theol. akad. tanár. Kapható az egyházkerületi pénztárban Sopron. Ára 3 kor. 20 f. Bolti ára 5 kor.

A dunántuli egyházkerület néhány év előtt megbizta a soproni theol. akad. tudós egyháztörténészét *Payr Sándor* tanárt, az egyházkerületre vonatkozó történeti emlékek összegyűjtésével és kiadásával, hogy ezen gyűjtemény alapján aztán elkészíttethesse a reformáció közeledő 400 éves emlékűnnepére az egyházkerület történetét. Ezen megbiztatás gyümölcse az „Egyháztörténeti emlékek“ jelen I. kötete, mely 404 oldalnyi terjedelemben, pontos névmutatóval is ellátva, most hagyta el a sajtót. Ezen első kötetben szerző az egyházkerületnek főként a XVI.—XVIII. századbeli területi viszonyaira és a kiválóbb egyházi és világi férfiak életrajzi adataira volt tekintettel. Ezért közli az Egyesség könyvét aláirt 663 lelkész névjegyzékét és több gyülekezeti kimutatást a XVII. és XVIII. századból. A soproni lutheránusok ügyében már 1524-ben felvett vizsgálati jegyzőkönyv Magyarországon e nemben a legkorábbi és legterjedelmesebb. A Csepreg pusztulásáról szóló históriás ének szövegét 10 régi másolat alapján állapította meg a hangyaszorgalommal buvárkodó szerző. *Nádasdy Ferenc* és *Wittnyédy István* leveleinek közlését eléggé megokolja az a fontos építő, illetve romboló szerep, mely nekik az egyházkerületben jutott. Nem érdektelen dolog a Meszleni Concordia szövege, *Zrinyi Miklósnak* a soproni evangélikusok érdekében írott folyamodása, *Eberhard* württembergi hercegnek a tübingeni stipendium ügyében a kerülethez írott levele, I. Lipótnak a nagyvázsonyiak vallásszabadságát épen 1675-ben biztosító oklevele, *Aáchs Mihálynak* a kurucvilágban Mihályfán mondott esperesi megnyitó beszéde, a kemenesalji és tolna-baranyai egyházmegyék

*) Ezen rovatban *rendszerint* csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk.

története, Sipkovits Tóth János és Bárány György verses életrajza s Matkovich Pálnak a feléledt új esperességek névtárát közlő körlevele sem stb. stb. Mindezek perze csak az előszó alapján felemlített főbb emlékek, melyekből az kötet nyolc fejezetben összesen százötvenet tartalmaz. Az összes emlékek az eredeti magyar és latin nyelven vannak közölve. Szerző ezen forrásgyűjtemény összeállításával nehéz, alapos és értékes munkát végzett. Bárha az elismerés a könyvnek minél tömegesebb megrendelésében nyilvánulna, ami viszont arra indítaná az egyházkerületet, hogy minél előbb a többi kötetet is kiadja.

— **Imé az Istennek Báránya!** Böjti tanítások. Dr. Siedel E. után írta *Rédei Károly* pusztaföldvári ev. lelkész. Ára 50 fillér.

Magyar prédikáció irodalmunk meglehetősen gazdag, de azt alig mondhatjuk, hogy ép oly értékes is. Rendszerint virágos szólamok halmazosa gyűjteménye amit e téren találunk. Igen kevés azon homiletáink száma, akik igazán elmélyednek az Írásba és Isten igéjének hirdetését tartják legfőbb és egyedüli igehirdetői feladatuknak. Rédei ezen kevesek közé tartozik. Rendszerint egy elismert, kimagasló külföldi igehirdetőt választ példaképül s annak utmutatása szerint hirdeti az evangéliomot és csakis azt, zengzetes magyarossággal a lelkek üdvére. Jelen gyűjteménye, Siedel volt tharandti lelkész nyomán, kinek prédikációi Németországban ritka népszerűségnek örvendenek, négy böjti tanítást tartalmaz, elsősorban hétköznapi istentiszteletekre. Nem találunk ezekben semmi frázist, semmi szóvirágot, mert minden szavuk a Krisztus megváltó halálát, mint büneinkért hozott engesztelő áldozatot állítja a maga teljes fenségességében szemünk elé és vési be sziveinkbe. Aki a saját épülésére avagy mintaképül igazán jó böjti tanításokat keres, az ne mulassza el ezt az értékes füzetet megszerezni.

— **Evangelisches Deklamatorium.** Ernste und heitere christliche Vortragsdichtungen. Ausgewählt von *Maximilian Bern.* 4. kiadás. (Ludwig Unglek kiadása, Dresden.) Ára füzve 1'80 M., diszes kötésben 2'80 M.

Német gyülekezetben működő lelkészek már többször fordultak hozzánk azon kéréssel, hogy ajánljunk nekik olyan költeménygyűjteményt, melyben vallásos estélyek rendezésénél megfelelő vallásos szavallatok találhatók. A jelen gyűjtemény épen ebből a célból lett összeállítva és hogy mennyire bevált, mutatja az, hogy rövid idő alatt már a 4. kiadást érte meg. Hat fejezetre oszlik. Az elsőben bibliai történeteket, legendákat és más rokontárgyakat találunk költői feldolgozásban. A második rész a mindennapi életből nyújt változatos gazdagságban gyakran elragadóan szép dolgokat. Ezután egy drámai kép következik: Luther a Wartburgon, Sturm Ágosttól, két személy részére. A kép azt a jelenetet ábrázolja, midőn Luthert az ördög, aki barátságában jelenik meg neki, megkísérti. A negyedik fejezetben vallásos és egyháztörténeti vonaskozású balladákat és románcokat találunk, aztán egy egész sereg építő tartalmú vallásos költemény következik, az utolsó, hatodik fejezetben pedig a vallásos humor és kedélyesség jut szóhoz. Magától értődik, hogy ezen több száz költeményt tartalmazó gyűjteményben van sok gyenge dolog is, de másrészt olyan gazdag elsörendű minőségű költői alkotásokban, hogy bizonyára mindenki megleléssel megtalálja benne azt, amit keres.

Egyházi Szemle.

Belföld.

— **Imaközösség.** Egyházunk jelen siralmas helyzetének egyik fő oka, hogy a hívők nem állnak egymással semmiféle bennső közösségben.

Olvasóink köréből már többször kaptunk felszólítást, hogy tegyük meg a kezdeményező lépést ilyen közösség létrehozására. A hívők életében legfontosabb tényező az imádság s a legszentebb közösség, melybe az igazán hívők egymással léphetnek, a nitből fakadó *imaközösség*. Az apostol szerint: „a hitből való imádság megtartja a beteget és az Ur felsegíti őt. És ha bűnt követett is el, megbocsáttatik néki. Valljátok meg bűneiteket egymásnak és *imádkozzatok egymásért*, hogy meggyógyuljatok: mert igen hasznos az igaznak buzgóságos könyörgése.“ (Jak. 5, 15 s köv.) Milyen gyógyító hatással volna a saját lelki életünkre, milyen megtartó s felsegítő erő áradna ki belőle beteg egyházi közviszonyainkra, ha minél többen a lehető legbensőbb imaközösségbe lépnénk egymással. Épen azért felhívjuk olvasóink és barátaink közül mindazokat, akik ismerik a „hitből való imádság“ áldását: *alkossunk imaközösséget*. Tartsunk *minden héten kedden este 8 órakor* összes családtagjaink, esetleg más hívők bevonásával is *imaórát*. Ájtatóságunk álljon énekkől, szabadon választott szentirási rész felolvasásából s magyarázásából s közös imádságból, melynek tárgyát lapunkban több hétre mindég előre fogjuk jelezni. Magától értetődik, hogy szívből folyó szabad imára gondolunk. Mennyi időt fordít a legtöbb ember minden reggel vagy este valamely haszontalan napilap olvasására, melynek szelleme egyenesen aláassa az olvasóban a keresztény szellemet, az evangélikus világnézetet. Ragadjunk meg azért *egyelőre* hetenként csak egy órát, melyben lemondva mindenről ami földi, az imádság szárnyain felemelkedünk Istenhez és elmerülünk az isteni szeretetbe. Óh, hogy meggyógyul majd beteg lelkünk, hogy felsegíti majd az Ur beteg egyházunkat! Az imaközösségbe belépők szíveskedjenek elhatározásukat a szerkesztővel bizalmasan közölni. *Imádkozzunk*: március 1-jén saját bűneink bocsánatáért és lelki üdvösségünkért; március 8-án gyülekezetünk megtéréseért; március 15-én hazánk boldogságáért és azért, hogy a Krisztus szelleme hassa át és vezesse a felsőbbiséget és az alattvalókat; *március 22-én* a keresztény egyházért általában s azért, hogy ágost. hitv. evangélikus egyházunkban, mint az Ur igaz egyházában Isten igéje tisztán és hamisítás nélkül hirdettessék és a szent sakramentumok az Ur Jézus rendelése szerint kezeltesse a lelkek üdvére; *március 29-én* családunkért, a keresztény családi élet tisztaságaért és szentségeért; *április 5-én* lelki ujjászületésünkért.

— **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület** 1909. évi számadásából a következő adatokat közölhetjük: *Bevétel* alapítványok címén 1365 K, tagsági díjakból 645.—, adományokból 594.36, offertóriumokból 1044.90, gyűjtésekből 1041.15, kamatokból 39.16, külön adomány 17.—, **összesen 4746.57**. *Kiadás*: A Lipesei Missziónak küldetett 2722.68, R. H. missziói növendéknek 30.05, postadíj 14.27, nyomdaköltség 120.12, személyi kiadás 54.40, vegyes 19.75, **összesen 2961.27**. Maradvány 1909 december 31-én 1785.30, mely összegből *alapítvány* 1365 K, *alaptőke* 300 K, *pénztári készpénz* 120.30. Ezen az első egyleti évben elért szép eredmény buzdítson Isten iránti halára és az ügy további lelkes felkarolására. Ne legyen gyülekezet, melyből offertórium vagy adomány nem érkezik évről-évre a hittérítés szent ügyének oltárára! — Az egyesület tagjainak száma 1909 végén következő volt: rendes 141, pártoló 96, alapító 8, *összesen 245*. Ez évben eddig a következő új tagok jelentkeztek: *alapítók* Loeszmánd és losonctamási gyülekezetek; *rendesek* losonci gyülekezet, Madár Mátyás lk. Felpéc, Korcsek Zsigmond Pozsony, Árvay Alajos államvasuti állomás felvigyázó Nagydorog, Szeberényi Lajos Zs. lk. Békéscsaba, Bortnyik György esperes Kölese, Bodnár Gyula lk. Bukóc; *pártoló* Jurkovič Wladimir lk., Modor. Vajha példájuk sok követőre akadna. — Az I. évi rendes közgyűlés és a II. országos ág. h. evangélikus misszióünnepély minden valószínűség szerint április 30-án

és május 1-én lesz Budapesten, lehet azonban, hogy az őszre kell halasztanunk. A programot talán már a legközelebbi számban közölhetjük. Készüljön mindenki, aki csak teheti a résztvételre.

— **Utban a hierarchia felé.** A dunáninni egyházkerület is revideálni akarja lelkészválasztási szabályrendeletét, aminek szükségét kerületünkben mindenki érzi. Hogy azonban a szabályrendelet javasolt módosítása, — melyet különben már a múlt évi kerületi gyűlésen kellett volna tárgyalni, akkor azonban azon határozattal, hogy bocsáttassék le az egyházközségekhez, visszavonattott — meghozná a várt javulást, abban a leghatározottabban kételkedünk. Kerületünkben ugyanis a legtöbb baj a lelkészválasztásoknál onnan származott, hogy a kerületi elnökség a gyülekezet többségének jelöltjét különböző okoknál fogva nem engedte választani. Ezért volt Miava, Kalnógaráb éveken át lelkész nélkül s ezért nincs lelkésze Nagyliberesének. A baj okozója a kerületi elnökség kizárási végzése volt s így az orvoslást úgy kellett volna foganatosítani, hogy a kerületi elnökségnek kizárási jogát korlátozni kellett volna, úgy, hogy csak azt zárhatná ki, aki ellen vagy egyházi vétségért való törvénytiszteleti eljárás van folyamatban, vagy pedig, aki egyházi vétségért elítéltetett. Ez különben a dolog természetéből is szükségképen folyik, mert semmiképen sem egyeztethető össze az erkölcsi követelményekkel olyan lelkésznek a jelöltek sorából való kizárása, aki ellen a törvény értelmében sem vizsgálat sem ítélet nem foganatosítható. A kerületi elnökségnek meg lehet minden lelkészről a maga egyéni véleménye, de ha ezen egyéni véleményük igazolására nem tudnak sem törvényes vádra, sem pedig ítéletre hivatkozni, ez nem képezheti a kizárási alapját, mert ezzel az önkénynek nyitnánk utat, ezzel az egyéni véleményt helyezzük a törvény fölé, s ahol az egyéni vélemény a törvény fölé helyezkedik, ott a törvénytelenység kezdődik. Mert a törvénynek épen az a hivatása, hogy korlátozza az egyént s kötelezze arra, hogy ne saját véleménye, hanem a törvény intézkedése szerint viselkedjék. Az új lelkészválasztási szabályrendeleti javaslat pedig ezt az egyéni véleményt helyezi a törvény fölé, midőn a 19. §-ban azt mondja; „Ahol azonban a kerületi elnökség *lelkiismeretében* indíttatva érzi magát a nem jelölést fontos egyházi okoknál fogva kimondani, ámbár a 18. § szabályai között azon kizárási ok szó szerint nem foglaltatik: ezen esetet végleges elbírálás céljából a kerületi gyűlés elé bocsájtja, s addig a választás szünetel“. Kérdem mi más ez, mint egyenes felhívás: „te püspök és kerületi felügyelő, itt van a törvény, ragaszkodj hozzá, de ha neked úgy tetszik és ha bizol benne, hogy a kerületi gyűlésen meg van a biztos többséged, csak bátran ne tartsd be a törvényt“. S kérdem nem lehet-e ezen § a csak kissé tágabb lelkiismeretű kerületi elnökség kezében belálthatatlan bajok forrásává? Hisz egyszerű hiveink, kik ezen intézkedés horderejét csak akkor fogják átlátni, ha jön a tilalom, hogy nem szabad azt választaniok, akit akarnak, kik hozzá voltak szokva a szabad lelkészválasztáshoz, nem egykönnyen fognak belenyugodni helyzetükbe s az még a legkisebb baj lesz a nagyok között, ha a templom bojkottálásával fognak akaratauk érvényesítésére törekedni. — Mindezen kívül ez a § egy lépést jelentene a kyriarchikus hierarchia felé. (Az iker-elnökség az okozója, hogy ezt az új elnevezést kell használnom.) A lelkészeket teljesen alárendelné ez az intézkedés a kerületi elnökségnek. Igaz, hogy nincs itt egyelőre szó a katolikus kinevezésről, de van-e valami különbség a *plébánossá való ki nem nevezés* és a *lelkésszé való megválasztásnak a meg nem engedése között*? A dolog ugyanaz, csak a név más, a jog is azonos, csak a gyakorlása más. S miben fog különbözni egyházainknak a lelkészválasztása a kerületi elnökség által engedélyezett jelöltek sorából a katolikus egyházban divó szokástól, hol az esetleg plébánosnak óhajtott egyén érdekében küldöttséget menesztenek a püspökhöz, hogy őt neveznék

ki plébánosuknak? Megint nem a dolog lényegében, hanem csak a módokban van meg a különbség. — A lelkészek s az egyházak is a lelkészválasztásra nézve teljesen függési viszonyba kerülnének a kerületi elnökséggel. Hogy mily veszedelmet rejt ez magában, egyházunkra nézve, mindenki tudni fogja, aki tudja, miért kellett a reformációnak a katolikus hierarchia hatalmát megdönteni. A szabályrendelet ezen intézkedéseinek életbeléptetésével kezdődnek egyházunkban — a szabadság egyházában — a szolgáskorszaka, életbe lépne az a fonák helyzet, hogy egyházunk külső szervezete ellentétben volna az egyház tanaival. Ez ugyan nem vitte romlásba a gazdag anglikán egyházat, hogy azonban hasznára nem volt, mutatja a szekták terjedése kebelében, — de a mi szegény, mostoha körülmények között tengődő egyházunk ezt bizonyára nem bírná meg. — Caveant consules. . .

Dunáninzeni.

— **El Rómától!** Egy a nyugati határszélen működő lelkésztárstól a következő levelet vettem: „Szórványomból egy N. N. nevű róm kath. ember jött hozzám, hogy — amint mondá — vallási ügyben velem beszéljen, illetve tanácsot kérjen. Nevezett 1867-ben született és X-ben . . . . van alkalmazva. Egyik lába kissé rövidebb, különben egészséges. Felesége 1886-ban született és egy 2¹/₂ éves gyermekük van. Az egész család át szeretne térni az evang. hitre, ámde akkor X-ben nem volna maradásuk. Már is azt ígérték neki, hogy ha ezt a „szégyent“ teszi meg velük, hogy a tiszta „keresztény“ községben, mely felül rá még zárdával is édeskedik, lutheránussá lesz, — úgy megkövezik. Áttérítési szándékát a Szentírás olvasása érlelte meg benne, s néhány Bibliát már a község lakosai között is elterjesztett, amiért persze a plébánossal akadt dolga. Azon kérdéssel fordulok hozzád, nem tudnál-e neki munkakört biztosítani? Legjobban szeretne betegápolónak menni, de ha — ugymond — ilyen nem lehet, elfogad bármilyen állást, csak meg tudjon élni. Ez esetben követné szive vágyát s egész családjával áttérne . . . . Az ember külsőleg tisztességesen öltözködik és azt a benyomást teszi, hogy *tényleg meggyőződés vezet elhatározásában.*“ Közzétesszük e sorokat azon reményben, hogy akad valahol hely, ahol ez a család, mely megtalálta az igazságot, megfelelő alkalmazást nyer, hogy az igazságnak élhessen. Közelebbi adatokkal szívesen szolgál a szerkesztő.

— **Még egy levél.** Tomka Károlyné lelkészözvegytől, Körmend, kedves levelet vettünk, melyből közöljük a következő általános érdekű részletet: „Rendes napi olvasásra szánt órámban ma jutottam a „Missziói Lapok“ utolsó, szintén nagyon tartalmas és érdekes számában a Nagytiszteletű Ur németországi utazásának igen élvezetes leírásához, melyhez bátorodom megjegyezni, hogy a nürnbergi vár toronyőretől kért verssorok szerzője a híres Gerok, kinek „Palmbblätter“-ében „Daniels Fenster“ című költeményének utolsó verse kezdődik azon szavakkal, de első személyben mondva: „Wo ich auch mein Haus mag bauen“ etc. — Engedje meg Nagytiszteletű Ur, hogy a „M. L.“ múlt évi 10. számában megjelent „A diakonissza úgyról“ című Wallrabenstein lelkész ur szép cikkében a 237. oldalon tett meghatározásához az evang. diakonissza és kath. irgalmas nővér közti különbségben kimondhassam a véleményemet. Hogy a kath. apáca az utcán „szemlesütve, komoly, komor arccal halad“, azt éppen nem abban velem találni, hogy „hivatása nehezére esik neki és azt szégyelli“, de úgy hiszem, onnan van, hogy az apáca utasítva van vigyázni arra, hogy lelkét világi dolgok látásával, nézésével be ne szennyezze, hiszen nagy vétek számába is megy az apácánál világi férfinak a szeme közé nézni; ezt tartom az utcán való szemlesütésnek az okának. A mi diakonisszáink tudják, hogy a külső rossztól, ugymint a gonosz gondolatoktól a szemlesütésnél

sokkal inkább megóv az 51. zsoltár 12. és 13. verse szerinti buzgó fohász Istenünkhöz. — Örömmel látjuk ezen sorokból, hogy a „M. L.“ cikkei visszhangot keltenek olvasóink szívében. Szívesen vennők, ha mások is hozzászólnának az egyes kérdésekhez, miáltal lapunk még elevenebbé és tartalmasabbá lenne.

— **Szepesbéla.** Az evang. nőegylet 57 tagot számlál s 345 K 87 fill. bevétellel rendelkezett, miből 223 K 55 fill. a tőkéhez volt csatolható, miáltal az 3154 K 72 fill.-re emelkedett. A mult évben létesített diakonissza-alap már szintén 222 K 42 fill. Ratzenberger lelkész a közgyűlésen az evang. leányegyletekről tartott előadást s mintegy a nőegylet kiegészítéseül leányegylet alapítását kezdeményezte. — Az ifjúsági egylet 49 tagot számlál s szép saját helyiséggel bír. Bevétele 169 K 91 fill. volt, vagyona 440 K 40 fill., csakhogy sajnos ezen egyletnél lanyhaság mutatkozik. Pedig ha látjuk, hogy a kath. egyház milyen buzgóságot fejt ki épen az ifjúság szervezése körül, ugy nekünk sem szabad e téren ellankadnunk, ha biztosítani akarjuk az evangélium győzelmét a vakhit felett.

— **A horvát szlavónországi ev. gyülekezetek** s általában az ottani evang. egyház ügye már évek óta foglalkoztatja a dunántuli és bányai egyházkerületeket s az egyetemes közgyűlést. Az ezen országrészekben lakó evang. körök érzik, tudják, hogy az ottani evang. egyház csak ugy indulhat fejlődésnek, virágzásnak s csak ugy fejthet ki esetleg evangelizáló munkásságot is, ha önállóan szervezkedve, alkalmazkodik az ottani törvényes helyzethez és viszonyokhoz. Ebből kifolyólag kérelmezték már évek óta illetékes közigazgatási hatóságainknál, hogy külön egyházkerületté szervezkedhessenek, eddig azonban főképen azon indokolással utasítottak állandóan vissza, hogy nem bírnák el az önálló közigazgatással járó terheket. Most a horvát kormány, mely arra való tekintettel, hogy Horvátország vallásügyileg teljesen autonóm, az evangelikus egyháznak is ezen autonómia korlátain bellül való önállósítását kívánja, a jelzett egyházkerületekhez intézett leiratban kijelenti, hogy külön horvátszlavónországi evang. egyházkerület szervezése esetén hajlandó az ezzel járó közigazgatási szükségletek fedezésére évi 20,000 K államsegélyt engedélyezni. Óriási haladás ez, ha meggondoljuk, hogy ezen országrészekben a protestantizmus még néhány év előtt is csak türt vallás volt, s a horvát kormánynak ezen nagy-lelkű elhatározását, melyet sokat ígérő kezdetnek tekinthetünk e téren, nem honorálhatjuk máskép, mint hogy ottani gyülekezeteinket legjobb áldáskívánatainkkal az önállóság útján elbocsátjuk.

— **Bosznia alkotmánya** mely felekezeti alapon rendezi be a népképviselőket, ottani hitfeleinkre nagyon sérelmes, mert míg pld. a kb. 11.000 zsidónak egy kuriális és egy virilis szavazatot biztosít a leendő tartománygyűlésben, addig a 7000 protestánstól a kért egy virilis szavazatot is megtagadta. Sajnos, zilált politikai viszonyainknál fogva, melyek parlamentünket már csaknem egy év óta meddőségre kárhoztatták, nem lehetett ott ezt az ügyet interpelláció tárgyává tenni, reméljük azonban, hogy illetékes egyházi köreink, nevezetesen egyetemes felügyelőnk, megtették a szükséges lépéseket, ezen bántó és az egyébként ott is elsőrendű kulturtényezőnek elismert protestantizmust az összes többi felekezetekkel és vallásalakulatokkal szemben megalázó jogsérelem elhárítására.

A dunántuli énekeskönyv ismét uj kiadásban jelenik meg. Az egyházkerület, mint emlékezetes, két év előtt a Luthertársaságnak ajánlotta fel ezen tulajdonát képező énekeskönyv kiadási jogát, mely azonban az ajánlatot el nem fogadta. Erre a kerület egy soproni könyvnyomdással kötött sokkal kedvezőbb feltételek mellett szerződést, s ime az 5000 példánnyal rendezett kiadás egy év alatt elfogyott. Most az egyházkerület

penzügyi bizottsága újabb 5000 db. kiadására adott a nevezett cégnek engedélyt. Két éve egyesek rossz néven vették, hogy mi kifogásoltuk a Luther-társaság elutasító határozatát s most ime a *tények* igazoltak bennünket. Bizony nem ártana a Luthertársaságnak egy kis üzleti szellem, hogy ne csak olyan könyveket adjon ki, melyek raktáron maradnak, hanem kelendő kiadványokra is tegyen szert, vagy legalább, ha máskor újból felajánlanak neki ilyent, azt legalább ne utasítsa vissza.

— **Orgona-megrendelés.** Nagydobos (Szatmármegye) ref. egyház temploma részére Ország Sándor és fia rákospalotai (Budapest mellett) orgona és harmóniumgyáros cégnél új orgonát rendelt. A mű a legújabb csőrendszer szerint készül és a husvéti ünnepekre lesz a használatnak átadva.

Külföld.

— **Németország.** (*Nyelvkérdés az egyházban.*) A Dániától 1864-ben elhódított Schleswig-Holsteinban a nyelvkérdés szintén felette áll Isten országa ügyének, mint ez a legutóbbi tartományi zsinaton eléggé kitűnt. Az egyházi viszonyok a grundtvigianusok üzelmei folytán már amúgy is nagyon kedvezőtlenekké váltak, s ha most még a nyelvkérdés ördöge is megkezdí romboló munkáját, igen féltő, hogy az éjszakschleswigi országos egyházban szakadás fog bekövetkezni. Az éles ellentéteket, melyek a német és dán nyelvűek között a vita folyamán az istentiszteleti nyelvet illetőleg felmerültek, D. *Kaftan* egyetemes szuperintendens elsimitani akarta, kijelentvén, hogy tántoríthatatlan meggyőződése szerint egyházi és vallási ügyekben csak egyházi és vallási szempontok lehetnek döntők s hogy téves uton járnak azok, kik e téren politikai és nemzeti tekintetektől vezetetik magukat. Azután a dán gyülekezetek ellen fordul, melyek vallást és politikát összekevernek. Mindenek előtt azokat az egyháztagokat korholja, kik a helybeli lelkész mellőzésével a szabadgyülekezetek valamelyik predikatora szolgálatát veszik igénybe. Ezek ellen szigorubb eljárás fogantatását tartja kívánatosnak s azt, hogy az ilyen egyháztagok akarata ellenére is kizárassanak az országos egyházból. — A dán sajtó *Kaftan*nak eme utolsó nyilatkozatát olyannak veszi, mintha általában a dán érzelműeket kizárással fenyegette volna s azt írja, hogy talán már nincs messze az a nap, mikor az önkéntes kilépések annyira szaporodni fognak, hogy a kir. konzisztóriumnak nem leend kedve, még „önkéntelen“ kilépéseket is felidézni. Az ifjúdánok, kik néhány éve Éjszak-Schleswigben átvették a vezetést, a „nagy schizma“-ért szinte lelkesednek s azt nagy gonddal előkészítették. A grundtvigianusokkal már is számos templomuk van, majdnem az összes nagyobb községekben vannak dán „gyülekezési épületek“, melyek a szabadgyülekezetek legjobb hitszónokainak rendelkezésükre állanak. — Szomorú viszonyok ezek s annál szomorúabbak, mivel a politikai és nemzetiségi szempontok egyebütt is termik átkos gyümölcsüket. Adja Isten, hogy a mi hazai egyházunk tagjai minél előbb igazán megértenék Krisztusnak ama szavait, melyek szerint Istenországának gyermekei olyanok legyenek, mint az Isten angyalai a mennyben! Akkor nem támadnának ilyen áldatlan egyházi viszonyok.

— **A hermannsburgi misszió** Zuluországban új virágkor előtt áll. Sok pogány kívánja a keresztséget, eddigi ellenzők a keresztyénség mellett foglalnak állást, a misszionáriusok ereje és ideje nem elég az előttük álló munka végzésére s bennszülött segédekben nagy a szükség. Ezért Chlanceniben képezdét nyitottak bennszülött tanítók kiképzésére s a hermannsburgi misszióintézet is sürgősen több fiatal hittérítőt küldött ki az ottani missziómezőre.

— **Mohamedán misszió.** A „Christliche Orient“, a Potsdamban székelő „Keleti Misszió“ folyóirata közli, hogy a múlt ősszel a potsdami

szt. Miklóstemplomban megkeresztelt két török pap keresztelési ajándékul a Lutherbblbiát, török hazájából pedig azt az értesítést kapta, hogy az őket megkeresztelő Avetarianian lelkéssel együtt mint hitehagyott mohamedánusokat *halálra ítélték*. Avetarianian a többek között ezeket mondta keresztelési beszédében: „Ezen keresztelés bizonyítja, hogy az ajtó nyitva áll az evangelium részére a mohamedánusokhoz s hogy az Islam csak hazugsággal és csalárdsággal hitette el saját követőivel s más népekkel azt, hogy mohamedánusnak lehetetlen felvenni a kereszténységet, holott minden időben voltak férfiak, kik az islamból komoly és lelkiösmeretes kutatás által az evangéliumi igazság megismerésére jutottak.“

— **Anglia.** Hogy milyen arányokat ölt az angol református országos egyházban az u. n. rituális mozgalom s hogy milyen közel jutottak ezáltal egyes körök immár a katholicizmushoz, mutatja az, hogy a 150,000 lakossal bíró Brightonban mult évi aug. 15-én három református templomban megünnepelték Mária mennybemenetelének ünnepét s hogy ezen templomokban Mária imádatát tanítják. Magában Londonban, az ország fővárosában, 60 református templom van, melyekben az Urnapját megünneplik és más katholicus ceremóniákat végeznek. Igaz, hogy az angol protestánsok óriási tömege hallani sem akar ezen irányról, mégis gondolkodóba ejt és figyelemreméltó, hogy a romanizmus az ottani ref. egyházban ilyen arányt ölthetett. — Kinos feltűnést keltett Anglia egyházas köreiben karácsony előtt egy anglikán lelkész *öngyilkossága*. Az illető nemesi családból származott, eredetileg az orvosi pályára készült és csak negyvenéves korában szenteltetett fel. Igen sokoldalú tehetség volt s ismerték mint művészt, színészt és mint a viviszekció nagy ellenzőjét. Azonfelül a ritualizmus felé hajlott s ezen irány ellenzői júniusban megostromolták templomát s erőszakkal eltávolították belőle mindent, ami ellenkezett szigoru puritán elveikkel. Az utolsó napokban nagy nyugtalanságot árukt el s egy reggel holtan találták ágyában, míg az asztalon egy mérget tartalmazó üveg állt. Egy nejéhez intézett levelében azt írta, hogy öngyilkosságának oka a tudomány és vallás közötti konfliktus, ami agnostikussá tette ugy, hogy az élet elviselhetetlenné lett reá nézve... Ime, a rituális irány egy áldozata!

Spanyolország. Hogy ez a szerencsétlen ország mennyire a katholicus papság befolyása alatt áll, azt a következő esemény is mutatja. Egy vilabertraui evangélikus tanítónak a fiát, atyja tudta nélkül a katholicus templomban megkeresztelték. Ez ugyan Spanyolországban is a büntető törvény elleni kihágás, de katholicus lelkész ellen az illető paragrafust sohasem alkalmazták. Öt éves korában meghalt a fiu, s szülői jóhiszeműleg az ev. lelkészt kérték fel a temetési szertartás végzésére, ki mitsem tudva a gyermek katholicus kereszteltetéséről, az avinoneti polgári temetőben elparentálta a halottat. Testvére, ki egy ujságnak az igazgatója, elkísérte őt a temetőbe, az avinoneti községi előljáró pedig megadta a temetéshez az engedélyt: de ime mi történt? Mind a három férfi s a gyermek atyja ellen pert indítottak s a bíróság két-két havi fogságra ítélte őket. A legfelsőbb bíróság megerősítette ezt az ítéletet „a vallásnak meggyalázása miatt“ — s a király is elvetette a spanyolországi evangélikus gyülekezetek alázatos kegyelmi kérényét. Mind a négy elítélt leült a 2—2 havi fogságot. — Mint a „La Lucie“ folyóirat jelenti, legujabban ismét egy igen tekintélyes egyén lépett ki a kath. egyházból: dr. Juan Salvador Orts y Gonzalez, ki Valencia egyik legbefolyásosabb családjának tagja. Eddig a szt. Ferencrendhez tartozott, melyben vezető állást foglalt el s a vatikán részéről is többszörös elismerésben részesült. Négy év előtt, 36 éves korában, Amerikába utazott s felkereste Mexikót, Guatemalat és az Egyesült Államokat. Ezen időben kiegészítette bibliai ismeretét, aztán álnév alatt egy nagy feltűnést keltett

könyvet adott ki ezen a címen: „A romanizmus fegyverletétele a protestantizmus előtt.“ Az új-orleánsi püspök ügyetlen válasza csak emelte a mű népszerűségét és kelendőségét. Most dr. Orts ugyanezen városban felvétette magát az evangélikus egyházba.

Persely.

Cselekedjünk jót mindenekkel, *kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1910 január 21-től február 20-ig a következő adományokat vettük:

1. **A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére:** Vizkereszti offertoriumok: Szentantalfa 1.— K., Magyarbóly 1'79, Zalaistvánd 2'35, Petőfalva 2'60, Felsőnána 2'93, Borostyánkő 4'40, Kölese 1'31; adományok: D—n K—ly B—d 2.—, lándori Kéler Zoltán ügyvéd Budapest 5.—, Wallrabenstein Jakab lelk. Újbanovec 5.—, Albrecht Géza lk. Nagyszombat 1.—, Ágfalva 100 dr. Kleine Missionsglocke után felülfizetés 5'14, Steltzer Endre városi tanácsos, missz. egyes. v. elnök Pozsony 3.—, Honétzy Pál lk, Martonháza 1.—, Lenhardt Károly áll. tanítókép. igazgató, esp. felügyelő Modor 1.—, Engisch Frigyes lk. Szeghegy 1'50, Magyar József lk. Órihodos 0'50, Lehotzky Géza lk, Felsőszalatna 1.—, Rimakokova adománya 2.—, *összesen 44 K 52 f. Eddigi főösszeg 135 K 09 f.*

2. **A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára:** Magyarbóly adománya 1.—, Vértesi Zoltán lk. Magyarbóly 1.—, Rédei Károly lk. Pusztaföldvár 1.—, Pusztaföldvár adománya 1.—, D—n K—ly B—d 1.—, lándori Kéler Zoltán ügyvéd Budapest 5.—, Wallrabenstein Jakab lk. Újbanovec 2.—, Albrecht Géza lk. Nagyszombat 1.—, Steltzer Endre városi tanácsos Pozsony 2.—, Honétzy Pál lk. Martonháza 1.—, Mihalovics Samu lk. Bér 1.—, Engisch Frigyes lk. Szeghegy 1'50, Magyar József lk. Órihodos 0'50, Lehotzky Géza lk. Felsőszalatna 1.—, Rimakokova adománya 1.—, Sch. L. H. 0'96, és 1908 és 1909 évi postatakarékpénztári kamat 7'09, *összesen 29 K 05 f. Eddigi főösszeg 35 K 79 f.*

Midőn ezen adományokat hálásan megköszönjük, lapunk perselyét továbbra is olvasóink s barátaink áldozatkészségébe ajánljuk. **Szerkesztőség.**

Üzenetek.

I S. Bp. A misszióegyesületi tagsági díjat átküldtem Broschko G. A. lelkész. pénztáros urnak Bp. IV. Deáktér 4, I., mert tagsági díjakat most már én sem el nem fogadok, sem külön nem nyugtázok. A halotthamvasztásról küldött nyomtatványt egyelőre itt tartom, mert egyszer alaposan a szemébe akarok nézni ennek a pogány lelkületből eredő főrekvésnek s akkor esetleg ezt is felhasználom. Ha azonban sürgős szüksége volna reá, úgy szívesen visszaküldöm. — **Konfirmációi emléklapokkal** sem magyar sem német nyelven többé nem szolgálok. Annyi a dolgom, hogy az ilyen tisztán mechanikus, időrabló munkáról le kellett mondanom. — **W. J. Ub.** Kérem a legujabban küldött dolgozat befejező részét is, de aztán az izrael közötti misszióra vonatkozó cikkekkkel az első félére el vagyok látva s kérek belmissziói dolgozatokat. A diakónus-ügyről jelzett cikk igen jó volna, mivel a belmissziói férfimunkások által végzett munka nálunk még meglehetősen smeretlen. — **B. B. R.** Az ön tagsági díját is beküldtem az egyesületi pénztárba. — **H. D. V.** A bochumi acélharangokat illetőleg a cégnek hirdetésünkben megnevezett vezérképviselőjéhez szíveskedjék felvilágosításért fordulni. — **Sch. L. H.** A jelzett összeget a belmissziói jubileumi emlékalapra fordítottam. — **K. Zs. Tr.** Köszönöm a missziói prédikáció sikerült fordítását. A jövő számban közlöm. — **T. K-né K.** Ama toronyórt b. levele alapján értesítettem, hogy hol találhatja meg a keresett verset. — **D-i.** Mi is feleslegesnek tartjuk, ha valaki házat épít, azt úgy kiszínezni — **Z. S. M.** Köszönöm az árvaházról küldött tudósítást, de csak a jövő számban hozhatom. Az ezen számban lévő klisék kellenek-e? — **St. R. S.** Kérem a jövő számba az ígért ismertetést. Ebbe már elkésett.

**Az előfizetési díjak mielőbbi beküldését kéri
a kiadóhivatal.**